

REPUBLIKA E KOSOVËS
REPUBLIKA KOSOVA - REPUBLIC OF KOSOVA

KOMISIONI I PAVARUR I MEDIAVE
NEZAVISNA KOMISIJA ZA MEDIJE
INDEPENDENT MEDIA COMMISSION

IZVEŠTAJ O MONITORINGU

II

Zaštita dece i maloletnika u audiovizuelnim medijskim uslugama

Odeljenje za monitoring i analize

decembar 2021.

IZVEŠTAJ O MONITORINGU

II

Zaštita dece i maloletnika u audiovizuelnim medijskim uslugama

Sadržaj

Uvod.....	6
I. Pravni osnov	7
Zakon br. 04/1-44 o Nezavisnoj komisiji za medije	7
Uredba o zaštiti dece i maloletnika u audiovizuelnim medijskim uslugama	7
Etički kodeks za Pružaoce medijskih usluga u Republici Kosovo.....	8
Uredba o komercijalnim audiovizuelnim komunikacijama	8
II. Metodologija	9
III. Utvrđena kršenja	11
a. Monitoring za period jul – avgust 2021. godine	11
b. Monitoring za period tokom oktobra 2021. godine	12
c. Monitoring za period tokom decembra 2021. godine	13
IV. Nalazi monitoringa	15
V. Zaključci i preporuke	18

Definicije

NKM – Nezavisna komisija za medije.

OMA – Odeljenje za monitoring i analize NKM-a.

PAMU – Pružalac audiovizuelnih medijskih usluga je fizičko ili pravno lice koje ima uređivačku odgovornost za izbor audiovizuelnog sadržaja medijske usluge i određivanje načina na koji je ona organizovana.

DO – Distributivni operater je pravno lice koje distribuira audiovizuelne medijske usluge korisnicima putem kablovske mreže, IPTV i bilo kog drugog oblika distribucije van frekvencijskog radiodifuznog opsega emitovanja.

Izraz „dete“ – znači lice koje je ispod 14 godina.

Izraz „maloletnik“ – znači lice koje uzrasta od 14 do 18 godina.

Pojam „vreme ograničenja“ – je vreme u radio/televizijskoj šemi koje deli dozvoljeni period za prikazivanje radio/televizijskog programa, koji ima sadržaj za odrasle od perioda kada nije dozvoljeno. „Vreme ograničenja“ počinje u 24:00 i završava se u 05:00. časova U uslugama pretplate koje nisu zaštićene kodom, vreme ograničenja je takođe od 24:00 do 05:00 časova.

Izraz „nepotrebno nasilje“ - podrazumeva namernu upotrebu fizičke, mehaničke ili druge sile za nanošenje štete, povrede ili zlostavljanje.

Izraz „strah“ - podrazumeva emociju, često moćne, koja je vođena predviđanjem opasnosti, zla i bola, bez obzira da li je pretnja stvarna ili imaginarna.

Izraz „erotski sadržaj“ – odnosi se na programski materijal, koji se fokusira na seksualnu želju i koji prikazuje određene erogene zone ljudskog tela i krajnji cilj seksualnog odnosa, ali ne predstavljaju eksplicitno osobe tokom seksualnog odnosa.

Izraz „programi sa štetnim sadržajem“ – odnosi se na programe, koji negativno utiču na fizički, mentalni i moralni razvoj dece, koji, između ostalog uključuje sadržaj sa fizičkim, verbalnim, gestikulativnim, emocionalnim, seksualnim nasiljem ili nasilje dobijeno specijalnim efektima, program sa seksualnim scenama, uključujući scene seksualno eksplicitnog sadržaja, kao što su egzibicionizam, nudizam, seksualno nasilje i rodna diskriminacija, i sadržaj i program koji sadrži kockanje, gatanje, gledanje u karte, psihičke usluge, i slično, koje nisu naučno dokazane.

Kategorizacija programa – na osnovu Uredbe o zaštiti dece i maloletnika u audiovizuelnim medijskim uslugama, na osnovu sadržaja definisane su četiri (4) programske kategorije:

- **Prva kategorija** sadrži programe koji nemaju štetne sadržaje.
- **Druga kategorija** sadrži programe koji se ne preporučuju za decu ispod deset (10) godina i za koje je neophodno prisustvo roditelja ili staratelja. Ova kategorija se odnosi na programe koji sadrže neku scenu nasilja ili straha. Slučajevi kada se radi portretizacija ili opis nasilja i njenih posledica mogu biti prisutni u programskom sadržaju ako je to opravdano njegovim obrazovnim ciljem. Emitovanje ovih programa mora biti sa upozorenjem i praćen odgovarajućim znakom.
- **Treća kategorija** sadrži programe koji sadrže scene nasilja i straha, kao i erotske sadržaje, koji se relativno često ponavljaju. Sadržaj sa seksualnim scenama može biti prikazan u ovoj kategoriji, osim ako nije prikazan u cilju vaspitanja o seksualnosti i ljudskom zdravlju. Ovi štetni programski sadržaji se ne preporučuju deci uzrasta ispod četrnaest (14) godina. Za programe treće kategorije potrebno je prisustvo roditelja ili staratelja. Emitovanje ovih programa mora biti sa upozorenjem i praćen odgovarajućim znakom.
- **Četvrta kategorija** sadrži programe koji sadrže scene stalnog sadržaja sa nepotrebnim nasiljem, strahom, seksualnim scenama, pornografskim sadržajem, programi koji sadrže kockanje, gatanje, gledanje u karte, psihičke usluge, i slično, koje nisu naučno dokazane. U ovu kategoriju spadaju i sadržaji sa scenama upotrebe narkotika, upotrebe opasnih supstanci, upotrebe oružja, duvanskih proizvoda, alkoholnih proizvoda, sadržaji u kojima se prikazuje opasno ponašanje, sadržaji u kojima se koristi neprimeren jezik pod uslovom da sadržaj programa u celini nije prikazano kao pozitivno ponašanje. Ovi programi se ne preporučuju za osobe mlađe od osamnaest (18) godina. Emitovanje programa ove kategorije mora biti sa upozorenjem i praćen odgovarajućim znakom. Dok se programi sa pornografskim sadržajem mogu emitovati samo sa kodom.
- **Ciljana komercijalna komunikacija maloletnicima** – komunikacija koja preporučuje proizvod ili uslugu koja je po svojoj prirodi, obliku, kvalitetu ili drugim razlozima namenjena isključivo ili uglavnom maloletnim licima, bez obzira da li mogu da je koriste samostalno ili uz pomoć drugih.

Uvod

Cilja monitoringa programskog sadržaja PAMU-a bila je procena njihove usklađenosti sa podzakonskim aktima NKM-a, u vezi sa zaštitom dece i maloletnika u audiovizuelnim medijskim uslugama.

Drugim rečima, cilj ovog izveštaja je da opiše kršenja koja su identifikovana monitoringom PAMU-a, i da se kroz ovaj opis i preporuke ovog izveštaja preduzmu mere od strane PAMU u cilju zaštite dece i maloletnika od štetnih programskih sadržaja i izbegavanje njihovog izlaganja takvim programskim sadržajem.

U skladu sa Zakonom br. 04/L-44, NKM licencira javne i privatne emitere, utvrđuje i sprovodi politiku emitovanja, kako i uređuje prava, obaveze i odgovornosti fizičkih i pravnih lica koja pružaju audio i audiovizuelne medijske usluge, uključujući ovde i aspekte koji se odnose na zaštitu dece i maloletnika u audiovizuelnim medijskim uslugama.

S tim u vezi, sproveden je monitoring PAMU-a sa zemaljskim emitovanjem i PAMU sa generalističkim programom koje deluju preko DO kako bi se procenila njihova usaglašenost sa podzakonskim aktima NKM-a koji se odnose na zaštitu dece i maloletnika u audiovizuelnim medijskim uslugama.

Nezavisna komisija za medije dosledno je posvećivala posebnu pažnju primeni podzakonskih akata NKM-a od strane PAMU, u cilju zaštite ove osetljive kategorije društva od sadržaja koji mogu imati negativan uticaj na njihov fizički, mentalni i moralni razvoj.

Stoga, pored procene primene podzakonskih akata NKM-a, projekti monitoringa imaju za cilj da stvaraju jasnu sliku o odnosu dece i maloletnika u audiovizuelnim medijskim sadržajima, odnosno njihovoj zaštiti od štetnog i neprikladnog sadržaja.

I. Pravni osnov

Pitanja koja se odnose na zaštitu dece i maloletnika u audiovizuelnim medijskim uslugama su propisana Zakonom br. 04 / L-44 o NKM-u¹ i drugim podzakonskim aktima NKM-a, uključujući:

- Uredbu KPM 2013/01 o zaštiti dece i maloletnika u audiovizuelnim medijskim uslugama²;
- Etički kodeks KKPM-2016/03 o pružaocima medijskih usluga u Republici Kosovo³; i
- Uredbu KPM 2017/07 o komercijalnim audiovizuelnim komunikacijama⁴.

Zakon br. 04/L-44 o Nezavisnoj komisiji za medije

Zakonske odredbe koje se odnose na zaštitu dece i maloletnika u audiovizuelnim medijskim uslugama u Zakonu o NKM-u definisane su u pojedinim članovima ovog zakona koji se odnose na:

- Sadržaj audiovizuelnih komercijalnih komunikacija, reklamirani proizvodi (prema članu 27.).
- Sponzorstvo dečjih programa (prema članu 31.);
- Plasiranje proizvoda (prema članu 32.); i
- Odgovarajuće mere za obezbeđivanje opšte zaštite dece i maloletnika od štetnih sadržaja (prema članu 33.).

Uredba o zaštiti dece i maloletnika u audiovizuelnim medijskim uslugama

Ova uredba je u potpunosti posvećena zaštiti dece i maloletnika od programskih sadržaja koji negativno utiču na njihov fizički, mentalni i moralni razvoj, uključujući zaštitu identiteta i poštovanje dostojanstva dece i maloletnika u audio i audiovizuelnim medijskim uslugama.

Na osnovu ove Uredbe utvrđuje se način kategorizacije, signalizacija i vreme emitovanja takvih programa.

¹ <http://kpm-ks.org/assets/cms/uploads/files/Legislacioni/1335165851.7107.pdf>

² <http://kpm-ks.org/assets/cms/uploads/files/Legislacioni/1370439037.589.pdf>

³ <http://kpm-ks.org/assets/cms/uploads/files/Legislacioni/1476189555.8908.pdf>

⁴ <http://kpm-ks.org/assets/cms/uploads/files/Legislacioni/1514284325.0124.pdf>

Etički kodeks za Pružaoce medijskih usluga u Republici Kosovo

Zakonske odredbe koje se odnose na zaštitu dece i maloletnika u audiovizuelnim medijskim uslugama u Etičkom kodeksu obuhvataju pitanja koja se odnose na:

- Jezik koji je korišćen u programskom sadržaju (prema članu 4.); i
- Učešće i prisustvo dece u generalističkim programskim sadržajima, uključujući pitanja privatnosti, intervju sa decom, itd. (prema članu 9.).

Uredba o komercijalnim audiovizuelnim komunikacijama

Zakonske odredbe koje se odnose na zaštitu dece i maloletnika u audiovizuelnim medijskim uslugama u Uredbi o KKA V uglavnom se odnose na:

Zakonske odredbe koje se odnose na zaštitu dece i maloletnika u audiovizuelnim medijskim uslugama u Uredbi o KAVK uglavnom se odnose na:

- Sadržaj komercijalnih audiovizuelnih komunikacija, reklamiranih proizvoda i usluga, kao i njihov uticaj na decu i maloletnike (prema članu 9. i članu 16.);
- Raspored emitovanja KAVK-a i telešopinga za određene proizvode (prema članu 10.);
- Način reklamiranja (prema članu 12.) i oblici reklamiranja kao što su sponzorstvo dečjih programa (prema članu 14.) i plasiranje proizvoda (prema članu 15.); i
- Obaveze koje se odnose na Pružaoce medijskih i radio usluga (prema članu 24. i članu 25.).

II. Metodologija

U cilju procene usaglašenosti PAMU-a sa podzakonskim aktima NKM-a koji se odnose na zaštitu dece i maloletnika u audiovizuelnim medijskim uslugama, izvršeno je prikupljanje podataka, odnosno snimanje programskih sadržaja koji se emituju kroz sistem monitoring⁵, koji je omogućio čuvanje programskih sadržaja subjekata ovog monitoringa.

Kroz ovaj sistem izvršena je analiza i procena programskih sadržaja emitovanih tokom perioda monitoringa.

Osnovni referentni raspoloživi materijal bio je zakonodavstvo Nezavisne komisije za medije, odnosno uredbu. KPM 2013/01 Uredba o zaštiti dece i maloletnika u audiovizuelnim medijskim uslugama, KKPM-2016/03 Etički kodeks za pružaoce audiovizuelnih medijskih usluga u Republici Kosovo i KPM 2017/07 Uredba o komercijalnim audiovizuelnim komunikacijama. Ove uredbu su izabrane iz razloga jer u okviru njih sadrže zakonske odredbe koje se odnose na zaštitu dece i maloletnika u audiovizuelnim medijskim uslugama.

Procena i analiziranje je usredsređeno na identifikaciju programa sa štetnim sadržajem, koji prema podzakonskim aktima, između ostalog, odnose se na programe koji utiču negativno na fizički, mentalni i moralni razvoj dece, i koji uključuje sadržaj sa fizičkim, verbalnim, gestikulativnim, emocionalnim, seksualnim nasiljem ili nasiljem dobijenim specijalnim efektima, program sa seksualnim scenama, uključujući scene seksualno eksplicitnog sadržaja, kao što su egzibicionizam, nudizam, seksualno nasilje i rodna diskriminacija, i sadržaj i program koji sadrži kockanje, gatanje, gledanje u karte, psihičke usluge, i slično, koje nisu naučno dokazane.

Takođe je izvršena procena vremena emitovanja ovakvih programskih sadržaja, upozorenja i korišćenje relevantnih znakova definisanih Uredbom o zaštiti dece i maloletnika u audiovizuelnim medijskim uslugama.

Takođe, procena i analiza je vršena u slučajevima kada su deca ili maloletnici bili uključeni ili prisutni u određenim programskim sadržajima.

U junu 2021. godine, NKM je objavila Izveštaj o monitoringu „Zaštita dece i maloletnika u audiovizuelnim medijskim uslugama“, koji je obuhvatio vremenski period od sedam (7) dana, od 22. do 28. maja 2021. godine⁶, koji je odabran nasumično.

Na osnovu nalaza ovog monitoringa, OMA je realizovao monitoring programskih sadržaja PAMU-a za koje je utvrđeno da su činili kršenja, kako bi se proverila i ocenila njihova

⁵ Sistem monitoringa je osmišljen za potrebe Odeljenja za monitoring i analize NKM-a, za snimanje i praćenje programskih sadržaja korisnika licence NKM-a, u audio i audiovizuelnom obliku.

⁶ <https://www.kpm-ks.org/assets/cms/uploads/files/Raport%20Monitorimi%20Mbrojtja%20e%20F%C3%ABmij%C3%ABve%20dhe%20t%C3%AB%20Miturve%20n%C3%AB%20Sh%C3%ABrbimet%20Mediale%20Audiovizuele.pdf>

usaglašenost sa podzakonskim aktima NKM-a koji se odnose na zaštitu dece i maloletnika. Monitoring je obuhvatio period od tri (3) dana koji su nasumično odabrani tokom jula i avgusta 2021. godine, i uključivalo je šest (6) PAMU-a:

Jedan (1) PAMU sa nacionalnim zemaljskim emitovanjem:

1. RTV 21

Jedan (1) PAMU sa lokalnim zemaljskim emitovanjem:

2. TV Dukađini

Četiri (4) PAMU-a koji deluju preko distributivnih operatera:

3. Klan Kosova
4. ATV
5. TE7
6. Kanal 10.

Dok je u periodu oktobar-decembar 2021. godine, OMA realizovalo dva monitoringa programskih sadržaja PAMU-a, koji su obuhvatili period od tri (3) dana koji su nasumično odabrani tokom oktobra i decembra 2021. godine, u koji je uključeno devet (9) PAMU-a:

Tri (3) PAMU-a sa nacionalnim zemaljskim emitovanjem:

1. RTK 1
2. KTV
3. RTV 21

Jedan (1) PAMU sa lokalnim zemaljskim emitovanjem:

4. TV Dukađini

Pet (5) PAMU-a koji deluju preko distributivnih operatera:

5. RTK2
6. Klan Kosova
7. ATV
8. TE7
9. Kanal 10.

III. Utvrđena kršenja

Na osnovu monitoringa, uočeno je da su PAMU tokom perioda monitoringa uglavnom postupali u suprotnosti sa:

- Etičkim kodeksom za pružaoce medijskih usluga u Republici Kosovo, u vezi sa jezikom koji je korišćen u programskim sadržajima;
- Uredbom o komercijalnim audiovizuelnim komunikacijama, odnosno korišćenjem reklamiranja sa podeljenim ekranom, logoima sponzora i plasiranjem proizvoda u dečjim programima; i
- Uredbom o zaštiti dece i maloletnika u audiovizuelnim medijskim uslugama NKM-2013/01, uglavnom zbog emitovanja programa sa štetnim sadržajem van predviđanog vremena i bez upozorenja, kategorizacije i praćenja odgovarajućim znakom za ove sadržaje.

a. Monitoring za period jul – avgust 2021. godine

Na osnovu monitoringa programskih sadržaja emitovanih u periodu od 24. jula do 15. avgusta 2021. godine, nasumično odabrani, u skladu sa statutom NKM-a, odnosno zakonskim odredbama predviđenim za zaštitu dece i maloletnika u audiovizuelnim medijskim uslugama, delovale su PAMU-i: ATV i TE7.

Dok su u povredi podzakonskih akata u vezi sa odredbama koje se odnose na zaštitu dece i maloletnika u audiovizuelnim medijskim uslugama, povrede su utvrđene kod: TV21, TV Dukađini, Klan Kosova i Kanal 10.

TV 21 – u periodu monitoringa od 29. do 31. jula 2021. godine uočena je samo jedna povreda Uredbe o zaštiti dece i maloletnika. Povreda se odnosila na emitovanje igranog filma štetnog programskog sadržaja, emitovanog van vremena predviđenog ovom uredbom, suprotno članu 5. stav 3. i članu 6. stav 3. Ovaj sadržaj je emitovan u dva termina i sa dva različite kategorizacije.

TV Dukađini – u periodu monitoringa 30. i 31. jula, kao i 1. avgusta 2021. godine, uočena je povreda Uredbe o audiovizuelnim komercijalnim komunikacijama, odnosno člana 14. stav 4. i člana 15. zbog isticanja logotipa sponzora i postavljanja proizvoda u dečiji program.

Klan Kosova – u periodu monitoringa 24, 26. i 27. jula 2021. godine uočeni su povrede u pogledu:

- Uredbi o zaštiti dece, odnosno maloletnika:

- član 3. stav 1. i 3. član 7. zbog neupozoravanja, kategorizacije i praćenja sa odgovarajućim znakom dve serije sa štetnim programskim sadržajem; i
 - član 6. stav 3. zbog emitovanja lokalne serije sa štetnim programskim sadržajem van vremena predviđenog Uredbom..
- Uredba o audiovizuelnim komercijalnim komunikacijama, odnosno član 15, kao i član 12 stav 1, zbog postavljanja proizvoda i reklamiranja dečijeg programa na podeljenom ekranu.

Kanal 10 – u periodu monitoringa od 28. do 30. jula 2021. godine uočena je povreda samo u vezi sa Uredbom o zaštiti dece i maloletnika, odnosno člana 3. stav 3. i člana 7. zbog neupozoravanja, kategorizacije i praćenja odgovarajućim znakom serije sa štetnim programskim sadržajem.

b. Monitoring za period tokom oktobra 2021. godine

Na osnovu monitoringa programskih sadržaja emitovanih u periodu od 24. do 28. oktobra 2021. godine, nasumično odabranih, u skladu sa aktima NKM-a, odnosno zakonskim odredbama predviđenim za zaštitu dece i maloletnika u uslugama audiovizuelnih medija, radili su PAMU-i: TV21, RTK2, ATV i TE7.

Dok su u kršenju podzakonskih akata u vezi sa odredbama koje se odnose na zaštitu dece i maloletnika, kršenje utvrđeno kod: RTK1, KTV, TV Dukađini, Klan Kosova i Kanal 10.

RTK1 – u periodu monitoringa 24, 25. i 27. oktobra 2021. godine, uočeno je da su u ovaj PAMU preneti dva poziva za pomoć za dvoje dece kojima je potrebno lečenje (apeli za pomoć), pri čemu su istaknute fotografije i informacije o njihovim dijagnozama. OMA je utvrdio da ovi podaci mogu predstavljati kršenje člana 4. stav 1. Uredbe o zaštiti dece i maloletnika, odnosno povredu privatnosti dece i da mogu imati uticaja u budućnosti na decu, uprkos saglasnosti roditelja i dobre namere za pomoć RTK1.

KTV – u periodu monitoringa 24, 25. i 27. oktobra 2021. godine uočene su povrede Uredbe o zaštiti dece i maloletnika, odnosno člana 5. tačka 2. i člana 7. zbog neupozoravanja, kategorizacije i praćenja sa znakom koji odgovaraju seriji i igranom filmu sa štetnim programskim sadržajem.

TV Dukađini – u periodu monitoringa od 24. do 26. oktobra 2021. godine uočene su povrede u pogledu:

- Uredbe o zaštiti dece i maloletnika, odnosno član 5. stav 3. i član 6. stav 3. zbog emitovanja oglasa štetnog za decu i maloletna lica, van vremena predviđenog ovom uredbom.

- Uredba o audiovizuelnim komercijalnim komunikacijama, odnosno član 12. stav 1., član 14. stav 4. i član 15., zbog korišćenja reklamiranja na podeljenom ekranu, isticanja logotipa sponzora i postavljanja proizvoda u dva programa za decu (u jednom, pored sponzorisanja i postavljanja proizvoda, bilo je i reklamiranje na podeljenom ekranu).

Klan Kosova – u periodu monitoringa 24, 26. i 28. oktobra 2021. godine uočeni su povrede u pogledu:

- Uredbe o zaštiti dece, odnosno maloletnika:
 - član 6. stav 2. zbog emitovanja domaće serije, tri strane serije i jedne emisije sa štetnim programskim sadržajem van vremena predviđenog ovom uredbom; i
 - član 3. stav 1. zbog emitovanja lokalne serije sa štetnim programskim sadržajem van vremena i uslova utvrđenih Uredbom.
- Etički kodeks za medijske usluge, odnosno član 4, stav 1, zbog emitovanja muzičkog spota sa vulgarnim jezičkim sadržajem, pre roka navedenog ograničenja.
- Uredba o audiovizuelnim komercijalnim komunikacijama, odnosno član 12. stav 2. i član 15., zbog korišćenja tele-promocije i postavljanja proizvoda u program za decu.

Kanal 10 – u periodu monitoringa 24, 25. i 27. oktobra 2021. godine uočene su povrede Uredbe o zaštiti dece i maloletnika, odnosno člana 3. stav 1. i 3. zbog neupozoravanja, kategorizacije uz odgovarajući znak dokumentarnog filma sa štetnim programskim sadržajem.

c. Monitoring za period tokom decembra 2021. godine

Na osnovu monitoringa programskih sadržaja emitovanih u nasumično odabranom periodu, od 1., 4. i 7. decembra 2021. godine, u skladu sa aktima NKM-a, odnosno zakonskim odredbama predviđenim za zaštitu dece i maloletnika u uslugama audiovizuelnih medija, radili su PAMU-i: RTK2, ATV, TE7, Kanal 10.

Dok su u kršenju podzakonskih akata u vezi sa odredbama koje se odnose na zaštitu dece i maloletnika, kršenje utvrđeno kod: RTK1, TV21, KTV, TV Dukađini i Klan Kosova.

RTK1 – u periodu monitoringa uočeno je kršenje Etičkog kodeksa, odnosno člana 4. stav 1. zbog upotrebe vulgarnog jezika van vremenskog ograničenja u lokalnoj seriji.

TV 21 – u periodu monitoringa uočena je povreda Uredbe o zaštiti dece i maloletnika, odnosno člana 3. stav 3. zbog emitovanja igranog filma sa štetnim programskim sadržajem za decu i maloletna lica, koji je upozoren na kategoriju ali nije praćen relevantnim znakom tokom svog trajanja.

KTV – u periodu monitoringa uočena je povreda samo u pogledu Uredbe o zaštiti dece i maloletnika, odnosno člana 5. tačka 2. i člana 7. zbog neupozoravanja, kategorizacije uz odgovarajući znak dokumentarnog filma sa štetnim programskim sadržajem.

TV Dukadini – u periodu monitoringa uočene su povrede Uredbe o audiovizuelnim komercijalnim komunikacijama, odnosno člana 12. stav 1., člana 14. stav 4. i člana 15., zbog korišćenja reklamiranja na podeljenom ekranu, isticanja logotipa sponzora i postavljanje proizvoda u dva programa za decu.

Klan Kosova – u periodu monitoringa uočene su povrede Uredbe o zaštiti dece i maloletnika, odnosno člana 6. stav 2. zbog emitovanja tri strane serije, dve domaće serije i emisije štetnog programskog sadržaja van predviđenog termina i člana 7. stav 1. zbog upotrebe druge boje piktograma od onih navedenih u Uredbi.

IV. Nalazi monitoringa

Najčešće povrede uočene tokom monitoringa uglavnom su se odnosili na opšta ograničenja i obaveze pružalaca audiovizuelnih medijskih usluga kao što su: neupozorenje akustičnim ili tekstualnim signalom pre početka i nakon prekida programa sa štetnim sadržajima za decu i maloletnike, emitovanje programa određenih kategorija van vremena predviđenog propisom kao i nekorišćenje relevantnih vizuelnih simbola definisanih Uredbom o zaštiti dece i maloletnika u audiovizuelnim medijskim uslugama.

Uočene su i povrede u pogledu jezika koji se koristi u programskom sadržaju, odnosno upotrebe vulgarnog jezika van roka predviđenog Etičkim kodeksom medijskih usluga.

Što se tiče Uredbe o audiovizuelnim komercijalnim komunikacijama, povrede su se uglavnom odnosila na korišćenje vidova komercijalne audiovizuelne komunikacije kao što su reklamiranje na podeljenom ekranu, korišćenje logotipa sponzora i postavljanje proizvoda u dečije programe.

Uredbom o zaštiti dece i maloletnika u audiovizuelnim medijskim uslugama predviđeno je da:

Član 3. stav 1: “ *Audio-vizuelne medijske usluge neće emitovati sadržaje koji su štetni po deci, osim u periodu i shodno uslovima određenim ovom uredbom.* ”

Član 3, stav 3: “ *Audio-vizuelni medijske usluge koji emituju radio/TV programe sadržaja koji je štetan po decu, su dužni da ovakve programe najave zvučnim ili tekstualnim signalom i iste identifikuju odgovarajućim vizuelnim znakom za sve vreme trajanja, shodno kategorizaciji programa koju određuje ova uredba* ”.

Član 4, stav 1: “ *Treba se pridati neophodan značaj dostojanstvu dece i maloletnika koji su deo programa ili uključeni u isti. Ovo pravilo se treba sprovoditi bez obzira na saglasnost roditelja, staratelja ili neke druge osobe koja je starija od osamnaest godina, a koja predstavlja maloletnika* ”.

Član 5, stav 2: “ *Druga kategorija obuhvata programe koji se ne preporučuju za decu mlađu od 10 godina i za gledanje kojih je potrebno prisustvo roditelja ili staratelja. Ova kategorija se odnosi na programe koji sadrže nasilne ili scene straha. Emitovanje ove vrste programa se treba najaviti i pratiti odgovarajućim znakom* ”.

Član 5, stav 3: “ *Treća kategorija obuhvata programe koji sadrže scene nasilja i straha, kao i erotske sadržaje, koji se relativno često ponavljaju. Ovi štetni programski sadržaji se ne preporučuju deci mlađoj od 14 godina. Za programe treće kategorije neophodno je prisustvo roditelja, staratelja. Emitovanje ovih programa se treba najaviti i pratiti odgovarajućim znakom* ”.

Član 6, stav 2: *Programi koji pripadaju drugoj kategoriji mogu se emitovati od 15:00 do 06:00 časova.*

Član 6, stav 3: *Program koji pripadaju trećoj kategoriji mogu se emitovati od 22:00 do 06:00 časova*”.

Član 7, stav 1: “ *Subjekti emitovanja će koristiti piktograme koji su priloženi Aneksu 1 ove uredbe*”.

Član 7, stav 2: “ *Znakovi napomene za kategorije, koji su određeni ovim članom su obavezni za sve programe navedene u članu 5.*

Član 7, stav 3: “ *Pre početka i nakon svakog prekida programa emituje se verbalno i zvučno upozorenja.*

Pre početka TV programa se prikazuje znak napomene tj. kombinacija tekstualnog, verbalnog, zvučnog i vizuelnog upozorenja u trajanju od 10 sekundi i prekriva najmanje ¼ vidljivog dela ekrana. Formulacija pismene opomene će biti: „Program koji sledi nije prikladan za decu i maloletnike”.

Tokom TV programa se prikazuje samo vizuelni deo znaka u uglu ekrana, dimenzija minimalna 1/48 i maksimalna 1/32.

Dok, prema Etičkom kodeksu za pružaoce medijskih usluga u Republici Kosovo, odnosno članu 4, stav 1, utvrđeno je da: *PMU-i ne smeju da emituju pre vremena ograničenja (od 24:00 do 05:00) bilo koji materijal koji sadrži vulgaran i uvredljiv jezik*”.

Prema Uredbi o audiovizuelnim komercijalnim komunikacijama, postoje ograničenja u pogledu upotrebe oblika komercijalnih audiovizuelnih komunikacija u programima za decu.

Član 12, stav 1, navodi da: *„Reklamiranje putem podeljenog ekrana ne sme biti prekomerno tako da onemogućuje gledaoce da nastave da gledaju uređivački sadržaj i ne sme se koristiti u dečijim i verskim programima, vestima i emisijama koja se bave aktuelnostima. Odredbe ove uredbe u vezi sa vremenskim rasporedom i trajanjem televizijskog reklamiranja i telešopinga primenjuju se i na reklamiranje putem podeljenog ekrana*”.

Dok, stav 2. ovog člana propisuje da: *„Tele-promocija se ne sme prikazivati dečijim i verskim programima, vestima i emisijama koji se bave aktuelnostima. Odredbe ove uredbe u vezi sa vremenskim rasporedom i trajanjem televizijskog reklamiranja i telešopingom se primenjuju i na telepromociju.*”

Član 14, stav 4, navodi da će: *„Prikazivanje sponzorskog logotipa za vreme dečije i verskih programa je zabranjeno* ”.

Prema članu 15. stav 1. navodi se da: *„Postavljanje proizvoda je zabranjeno*”.

Dok je, prema stavu 2.2 ovog člana, određeno da: „*Postavljanje proizvoda je dozvoljeno: U sportskim programima lake zabave, uz izuzetak dečijih programa*”.

V. Zaključci i preporuke

Iz podataka i rezultata monitoringa utvrđeno je da pružaoci medijskih usluga nastavljaju da deluju u suprotnosti sa podzakonskim aktima NKM-a, koji se odnose na zaštitu dece i maloletnika u audiovizuelnim medijskim uslugama, odnosno sa zakonskim odredbama utvrđenim u:

- Uredbi KPM 2013/01 o zaštiti dece i maloletnika u audiovizuelnim medijskim uslugama;
- Etički kodeks KKPM-2016/03 za pružaoce audiovizuelnih medijskih usluga u Republici Kosovo; i
- Uredba KPM 2017/07 o komercijalnim audiovizuelnim komunikacijama.

NKM preporučuje da njegovi nosioci licenci:

- Postupaju u skladu sa važećom zakonskom regulativom, u smislu poštovanja i preduzimanja mera zaštite dece i maloletnika od štetnih programskih sadržaja;
- Sprovedu samoregulatorne standarde Kodeksa prakse u skladu sa Uredbom o zaštiti dece i maloletnika u audiovizuelnim medijskim uslugama KPM-2013/01;
- Obrate pažnju na način kategorizacije programa štetnog sadržaja, vreme njihovog emitovanja i upotrebu znakova i piktograma definisanih Uredbom o zaštiti dece i maloletnika u audiovizuelnim medijskim uslugama KPM-2013/01;
- Obrate pažnju na sadržaj jezika koji se koristi u sadržaju programa;
- Obrate pažnju na odredbe koje se odnose na zaštitu dece i maloletnika u Uredbi o audiovizuelnim komercijalnim komunikacijama, u smislu reklamiranja sa podeljenim ekranom, sponzorstvom i postavljanjem proizvoda u dečije programe.

NKM ostaje posvećen razvijanju politika emitovanja koje se odnose na preventivne mere adekvatne identifikacije i izbegavanja programa sa štetnim programskim sadržajem, uključujući i reviziju propisa koji se odnose na ovu oblast.

U skladu sa zakonskim mandatom, NKM će obezbediti da PAMU-i ozbiljno shvate važnost zaštite dece i maloletnika od sadržaja koji negativno utiču na njihov fizički, mentalni i moralni razvoj.

NEZAVISNA KOMISIJA ZA MEDIJE

Izveštaj je sačinilo Odeljenje za monitoring i analizu, u okviru Izvršne kancelarije NKM-a, na čelu sa zamenikom glavnog izvršnog direktora, g. Faruk Redžaj.

U izveštaju doprineli:

Mirand Tafaršiku

Gentiana Hoti

Amela Redžović

Sanije Imeraj Zatrići

Ardiana Sejdiu Musmurati

Sebahate Hajredinaj

Fikrete Čočaj

Bashkim Rečica

Izdavač:

Nezavisna komisija za medije

Ul. Car Justinijan br. 124

10000 Priština

KOSOVO

www.kpm-ks.org

decembra 2021